

Vergaderjaar 2011–2012

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

Nr. 938

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag 25 juli 2012

Hierbij zend ik u het verslag van de vergadering van de telefonische vergadering van de Eurogroep van 20 juli 2012. In deze brief zal tevens worden ingegaan op het verzoek van de Tweede Kamer van 23 juli 2012 om opheldering te geven over de berichtgeving in Der Spiegel dat het International Monetair Fonds (IMF) steun aan Griekenland wil stopzetten.

De minister van Financiën,
J. C. de Jager

Verslag van de telefonische vergadering van de Eurogroep van 20 juli 2012

Op de agenda van de telefonische vergadering van de Eurogroep van 20 juli 2012 stond de steun van het EFSF/ESM voor herstructurering en herkapitalisatie van Spaanse banken, in het bijzonder het *Memorandum of Understanding* (MoU), waarin de voorwaarden aan de Spaanse bankensector en Spaanse overheid voor steun staan opgenomen, en de *Financial Assistance Facility Agreement* (FFA), waarin de financiële voorwaarden zijn vastgelegd. Verder heeft de Eurogroep kort gesproken over de stand van zaken in Griekenland en Cyprus. In deze brief zal tevens worden ingegaan op het verzoek van de Tweede Kamer van 23 juli 2012 om opheldering te geven over de berichtgeving in Der Spiegel dat het International Monetair Fonds (IMF) steun aan Griekenland wil stopzetten.

Spanje

Na goedkeuring van verschillende nationale parlementen kon tijdens de Eurogroep formeel ingestemd worden met het Memorandum of Understanding (MoU) voor Spanje. Nederland kon zijn goedkeuring geven na het Algemeen Overleg van 12 juli jl. met de Tweede Kamer (Kamerstuk 21 501-07, nr. 936). In een eerdere brief is uitgebreid op het MoU ingegaan (zie brief Spaanse programma voor bankensteun met Kamerstuk 21 501-07, nr. 932). In het proces naar de telefonische Eurogroep vergadering heeft Nederland benadrukt dat monitoring van het programma zich ook moet uitstrekken tot de ten uitvoerlegging van de bepalingen aangaande de beloningen van bestuurders van banken die steun ontvangen in het kader van het bankenprogramma en de bepalingen die specifiek zien op governance en integriteit van de Spaanse financiële sector zoals toegezegd tijdens het Algemeen Overleg van 12 juli.

Ook heeft de Eurogroep ingestemd met de Financial Assistance Facility Agreement (FFA), die ik volledigheidshalve nu meestuur¹. De FFA is het contract op basis van het MoU waarin de financiële voorwaarden voor steun aan Spanje juridisch worden vastgelegd, en waarvan de uitgangspunten aan de orde zijn geweest in bovengenoemd Algemeen Overleg met de Tweede Kamer.

Spanje heeft daarnaast in vervolg op de afspraken in de Eurogroep van 9 juli in deze Eurogroep aangegeven dat het Spaanse parlement een consolidatiepakket heeft goedgekeurd, om te voldoen aan de doelstellingen met betrekking tot het begrotingstekort die aan Spanje gesteld zijn in het kader van de buitensporigtekortprocedure (zie brief Spaanse programma voor bankensteun met Kamerstuk 21 501-07, nr. 932). Het pakket bevat maatregelen aan zowel de inkomstenkant als aan de uitgavenkant voor de periode 2012–2014. De maatregelen voorzien aan de inkomstenkant in een verhoging van de opbrengst van de vennootschapsbelasting, de inkomstenbelasting, de accijnzen en de BTW. Aan de uitgavenkant zal bezuinigd worden door het herzien van het systeem van de werkloosheidsuitkeringen en sociale zekerheidsbijdragen. Daarnaast wordt ingezet op het verbeteren van de efficiëntie in de publieke sector en het verminderen van de loonkosten in de publieke sector. Tot slot heeft de Spaanse overheid een liquiditeitsmechanisme voor de regio's opgericht. Het mechanisme behelst een fonds van maximaal € 18 miljard beheerd door de centrale overheid (ICO). Autonome regio's kunnen hier vrijwillig een beroep op doen onder strikte budgettaire en financiële voorwaarden. Een aantal Spaanse regio's heeft recent een beroep op dit fonds gedaan. Nadere details van de maatregelen zijn tijdens deze Eurogroep niet besproken, maar zullen nauwgezet worden gevolgd parallel aan het banken programma.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Zekerstelling

In de onderhandelingen in de Eurogroep van 9 juli jl. over de bankensteun aan Spanje is uitgebreid gesproken over de zekerstelling van de terugbetaling van de lening door Spanje. Op aandringen van Nederland is in de verklaring van de afgelopen Eurogroep (bijgevoegd)¹ opnieuw de bevestiging opgenomen dat het FROB als agent optreedt van de Spaanse overheid en dat de Spaanse overheid de volle verantwoordelijkheid houdt voor de financiële steun. De discussie heeft verder geleid tot het opnemen van een bepaling in de FFA die het EFSF/ESM eerste aanspraak geeft bij eventuele claims die het EFSF/ESM heeft op het FROB. Dit geeft de lidstaten zekerstelling dat het EFSF in voorkomende gevallen als eerste aanspraak kan maken op de bezittingen van het FROB en daarin niet gelijk staat aan andere schuldeisers bij de Spaanse overheid.

Finland

Finland heeft desondanks gevraagd additioneel onderpand te verkrijgen op de bankensteun. Deze eis vindt zijn oorsprong in het Finse regeerakkoord waarin is opgenomen dat het land om onderpand zal vragen in ruil voor steun aan het aanvullende programma voor Griekenland en eventuele daaropvolgende programma's zolang er geen sprake is van een preferred creditor status (zie ook de Kamerbrief met het kenmerk Tweede Kamer vergaderjaar 2010–2011, 21 501-07, nr. 834). De omvang van het onderpand is gerelateerd aan het Finse aandeel in het EFSF/ESM-programma aan Spanje. Tijdens de Eurozonetop van 28-29 juni jl. is overeengekomen dat de steun verstrekt zal worden door het EFSF, totdat het ESM in werking is getreden. Deze steun zal vervolgens worden overgeheveld naar het ESM zonder dat hiermee senioriteit verkregen wordt. Er is derhalve geen Preferred Creditor Status voor het onderhavige programma. Het Finse onderpand heeft daarom betrekking op zowel het deel van de lening dat door het EFSF wordt verstrekt als het deel dat door het ESM wordt verstrekt.

De Eurogroep van 20 juli jl. heeft ingestemd met een onderpandregeling, waarvan Finland gebruik heeft gemaakt en daartoe een aparte overeenkomst met Spanje heeft gesloten. De onderpandregeling heeft, zo is bevestigd tijdens de Eurogroep, geen betrekking op de eventualiteit van directe bankensteun vanuit het ESM zoals besproken tijdens de eerder genoemde Eurozonetop, mocht hier in de toekomst toe worden besloten nadat effectief Europees banktoezicht tot stand is gebracht. Dan ontstaat een nieuwe situatie en zou er eventueel opnieuw onderhandeld moeten worden.

Nederland is geen voorstander van additionele onderpandregelingen en heeft steeds het standpunt ingenomen dat alleen onder voorwaarden kon worden ingestemd met een dergelijke regeling. Zoals ook besproken met de Tweede Kamer tijdens het Algemeen Overleg van 12 juli jl. heb ik tijdens de Eurogroep aangegeven dat, waar het gaat om het verkrijgen van onderpand, er sprake moet zijn van gelijke behandeling van alle lidstaten van de eurozone. Concreet wil dat zeggen dat als één land beroep doet op onderpand, de andere lidstaten het recht moeten hebben eenzelfde onderpandsregeling te verkrijgen. Daarnaast is het van belang dat voor het onderpand een reële prijs wordt betaald. Tenslotte mag een onderpand niet leiden tot het verhogen van het programma. Dit zijn dezelfde drie criteria die Nederland eerder heeft gesteld ten tijde van het aanvullende leningenpakket voor Griekenland (zie ook verslag Eurogroep 3 oktober 2011 met Kamerstuk 21 501-07, nr. 843). De onderpandregeling tussen Spanje en Finland voldoet aan deze criteria.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Inhoud overeenkomst Spanje en Finland

De overeenstemming tussen Spanje en Finland houdt het volgende in. Spaanse banken zullen geld inleggen in het Spaanse deposito garantie fonds (DGS) naar rato van hun aandeel hierin. Vanuit het DGS wordt vervolgens een bedrag gestort op het moment dat een lening wordt uitgekeerd op een geblokkeerde bankrekening ter grootte van nominaal 40% van het Finse aandeel in de hoofdsom van de betreffende lening aan Spanje. Dit betekent dat, als het gehele bedrag van 100 miljard euro voor de financiële steun aan de Spaanse bankensector nodig zou blijken te zijn, het onderpand ongeveer 770 miljoen euro zal bedragen.

Het bedrag dat gestort wordt op deze rekening wordt vervolgens belegd in obligaties van eurolanden met een hoge kredietwaardigheid. De opbrengsten van die beleggingen worden teruggestort aan het Spaanse DGS, en komen dus niet ten goede aan het onderpand. In de Eurogroep is bevestigd dat deze vorm van onderpand niet leidt tot een ophoging van de programmagelden. Hierbij is met name van belang dat de liquiditeitsverstrekking op deze wijze en in deze omvang marginale gevolgen heeft voor de kapitaalsbehoefte van de banken onder het programma.

Als prijs voor het verkrijgen van onderpand heeft Finland eerder al de verplichting op zich genomen zijn aandeel in het ESM gestorte kapitaal in een keer vol te storten in plaats van in termijnen. Voor het Spaanse onderpand moet Finland verder afzien van zijn gehele aandeel in de marge van het EFSF en het ESM en eventuele winsten op het financiële steunprogramma aan Spanje voor de herkapitalisatie van de banken. Voor het EFSF geldt geen marge, in lijn met andere EFSF programma's. Het grootste deel van het bankenprogramma zal naar verwachting vanuit het ESM plaatsvinden. Daarnaast kunnen eventueel verstrekte EFSF obligaties omgezet worden naar het ESM. Voor het ESM geldt wel een marge. De richtlijn voor beprijzing van leningen uit het ESM wordt op dit moment uitgewerkt met oog op de inwerkingtreding van het ESM; daarbij wordt voor een bankenprogramma uitgegaan van een marge van 30 basispunten (0,3%-punt) per jaar bovenop de financierings- en operationele kosten. Verder moet in de prijs worden meegewogen dat het onderpand slechts betrekking heeft op nominaal 40% van de hoofdsom en de marge van 30 basispunten over de hele hoofdsom wordt berekend. Ook kan het onderpandsrecht pas aan het einde van de looptijd van de lening door Finland worden uitgeoefend als Spanje ten tijde van het programma onverhoopt niet in staat zou zijn de lening aan het EFSF/ESM terug te betalen.

Nederlands standpunt ten aanzien van aanvullende zekerstelling

Nederland heeft uiteindelijk afgezien van het eisen van een onderpand op het EFSF/ESM-programma aan Spanje. De kosten voor Nederland voor een onderpand op de leningen aan Spanje voor de herkapitalisatie van de banken wegen volgens het kabinet niet op tegen de marginale additionele zekerheid van het onderpand. Het kabinet heeft hiertoe de volgende overweging gemaakt.

In de eerste plaats is het kabinet van mening dat de eerder genoemde zekerheid in de Financial Assistance Facility Agreement (FFA) tussen het EFSF/ESM en het FROB al extra zekerheid biedt, zoals hierboven aangegeven, temeer omdat deze zekerheid gesteund wordt door de Spaanse overheid die volle verantwoordelijkheid houdt voor de aangegane verplichtingen.

In de tweede plaats is de extra zekerheid die Finland krijgt slechts marginaal. Het onderpand dekt slechts 40% nominaal van de door Finland

ingelegde hoofdsom en het onderpand heeft geen betrekking op de rentebetalingen. Het onderpandrecht kan bovendien pas aan het einde van de looptijd worden uitgeoefend. De reële waarde van de hoofdsom neemt daarmee in de tijd af. Bovendien geldt dat, mocht onverhoopt de Spaanse overheid zijn verplichtingen niet nakomen, de leningen geherstructureerd kunnen worden in de Club van Parijs. Dit verkleint de toegevoegde waarde van het onderpand verder omdat de Club van Parijs het totaal van vorderingen en verplichtingen weegt. Het is daarbij niet ondenkbeeldig dat het voordeliger zal zijn om geheel af te zien van het onderpand en de volledige vordering (inclusief rente) in te brengen bij de Club van Parijs. Gezien de resultaten in het verleden, is namelijk ook in netto contante waarden termen de verwachting dat in de Club van Parijs meer kan worden gerecupereerd dan de eventuele opbrengst van het onderpand van 40% van de nominale hoofdsom aan het eind van het programma. Immers, het is überhaupt nog nooit voorgekomen dat de Club van Parijs bij een hoog inkomensland tot kwijtschelding is overgegaan.

In de derde plaats moet voor deze zekerstelling een niet onaanzienlijke prijs betaald worden. Nederland zou als zij ook voor onderpand in aanmerking zou willen komen, het volgestorte kapitaal van het ESM vervroegd moeten storten en af moeten zien van het aandeel in de winsten en marge die EFSF/ESM maakt op de leningen.

Daarmee weegt de prijs niet op tegen het relatief geringe additionele onderpand van minder dan nominaal 40% van de totale lening, waarbij het onderpand bovendien pas aan het eind van de looptijd uitoefenbaar is, terwijl de Club van Parijs op dat moment zicht op een hogere recuperatie biedt.

Griekenland en Cyprus

De Eurogroep heeft ook kort stil gestaan bij de stand van zaken in Griekenland en Cyprus. In Griekenland zijn de leiders van de drie coalitiepartijen, Samaras, Venizelos en Kouvelis, het eens geworden over de manier waarop de komende twee jaar de 11,6 miljard euro aan bezuinigingen ingevuld zal worden. De Trojka zal terugkeren naar Griekenland om deze plannen te beoordelen. Ook wordt beoordeeld in hoeverre het huidige programma geïmplementeerd is. In de Eurogroep heeft het IMF bij monde van *managing director* Lagarde aangegeven op dit moment nog geen conclusies te kunnen verbinden aan de situatie in Griekenland en eerst de missie moet worden afgewacht. Ook heeft het IMF afgelopen maandag laten weten dat het IMF Griekenland steunt bij het overwinnen van zijn economische problemen en dat op 24 juli gesprekken met de autoriteiten van het land beginnen om te zien hoe het economische programma van Griekenland weer op de rails kan worden gezet. In reactie op het verzoek van de Kamer om opheldering over de berichtgeving in Der Spiegel dat het IMF steun aan Griekenland wil stopzetten, kan ik dus aangegeven dat het kabinet geen aanleiding ziet om te concluderen -anders dan in de berichtgeving van Der Spiegel wordt gesuggereerd- dat het IMF al conclusies getrokken zou hebben. Het kabinet is het met *managing director* Lagarde eens dat eerst het oordeel van de Trojka afgewacht moet worden. Zodra dat oordeel bekend is zal het kabinet de Tweede Kamer daar nader over informeren, maar zo'n oordeel wordt in ieder geval niet binnen de komende twee tot drie weken verwacht. Tot die tijd zal Nederland uiteraard niet instemmen met nieuwe uitbetalingen aan Griekenland.

Op korte termijn zal de Trojka verder gaan met de missie naar Cyprus om de stand van zaken op te nemen. Er is nogmaals bevestigd dat over de vormgeving van een programma pas wordt gesproken als de resultaten van de missie bekend zijn.